

Рік V.

Р. 1896 кн. I.

Том IX.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

V Jahrgang.

1896, I B.

Band IX.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

заеци ловити и птахи ловити. Которое воитовство и вси рѣчи на-
знаменованы будеть держал, имѣл и трымал на вѣки вѣчно п тое
воитовство и вкнаречо (?) можеть продати, заменити, даровати, за-
ставити, как налепѣи ся къ его пожитку будеть видено обротити,
и мает мое дозволене подарованя нареченого воитовства. Преречо-
ный Ѳедоръ и его наслѣдкове мают нам и наслѣдком нашим слу-
жити тим обычаем, ижъ с нами, або з нашими на воину с кушею
у панцѣрю з обочом и с прилбицою на нашои страни служити
и на иныи службы на своем кони добрем не мает быти готов, толко
будеть потреб на воину. Тижъ, коли ся пригодит вказати тот при-
вилей перед нами, або перед нашими наслѣдки, тогда вядячи (sic)
его и прочетши, тогда мает быти ему ворочан безъ его кожного
накладу. А тое писано в Купятине, в понедѣлок назавтра по святой
Марыи Макгдалене¹⁾, лѣта Божьего тысяча чотыриста шестьдесят
и девятого. А притом были: врожоныи и шляхетный Миколай Со-
коловский, Станиславъ и Мартин Карекый, братья рожоныи Павел
Суходолский, Войтех Скибневский, тежь братья рожоная, Сепетко
Яблонский и иных мног[o] добрых людеи к тому, коли есми тую
печат свою привѣсилъ.

*Метрика Литовська Московського Архива Міністерства Спра-
ведливости, книги судних справ, N. 3 f. 21.*

Подав М. Д.

Секретна місія українця в Берліні р. 1791.

Під таким титулом проф. львівського університету Др. Б. Дем-
бінський відчитав 7/XII н. ст. минулого року в польськiм „Істо-
ричнiм товариствi“ реферат про документи, що знайшов він в тай-
нiм архiвi берлинськiм. З них дови́дуємо́сь, що в квітні 1791 р. до
міністра Герцберга звернув ся Капнист, conseiller de la cour et emp-
loyé de la fabrique, просячи тайної аудієнції, і на ній в імені своїх
земляків, роздражнених утиском і кривдами уряду, просив у Пру-
сії (тоді сподівали ся її війни з Росією) помочи. Герцберг не дав
на се рішучої відповіді, вказуючи на се, що справа війни ще не-
рішена (зміст переговорів відомо з його листу до короля, де він
здає справу з сієї аудієнції), і король похвалив таке поступованне
в своїй відповіді до нього, вказавши на те, що як би війна поча-

¹⁾ Тут мусить бути помилка: 1469 р. Марії Магдалини було в суботу.

лась, від самих Українців буде залежати, яке становище займе до них Прусія.

Такий короткий зміст сих документів. Капнист (не названий на імя в документі) був, безперечно не хто иньший, як звістний автор „Ябеди“, від р. 1787 „главный надзиратель кievскаго шелковичнаго завода“, а що був маршалом шляхетським (від р. 1785 кievським губерніяльним), то справді міг якесь поручення від української шляхти дістати. Правда, з того боку — якіхось політичних протестів — він нам досі не звістний, але й взагалі його громадська роля з тих часів відома нам дуже мало, а що був тоді ще чоловіком молодшим (уродивсь р. 1757), не утертим житєм, то міг в ті часи належати до категорії Українців, що „при всіх науках і в чужих краях обраченіях зістали ся козаками“ і на російській уряд вовком дивились, як характеризовала Катерина одного з претендентів на булаву — Скоропадського. Досить собі пригадати, як сильно, з яким запалом прорвали ся автономічні ідеали на Україні, а у шляхетства спеціально, під час комісії уложенія (1767 р.)¹⁾, ті прохання „зіставити їх на тім же, як гетьман Богдан Хмельницький з усім українським народом приступив до держави всеросійської і затвержені всеросійськими монархами умови (статї) в непорушній цілости“, і „звеліти вольними голосами разом з військом Запорозьським вибрати гетьмана“, щоб зрозуміти, як живі були на Україні в другій половині XVIII в. елементи незадоволення з нівеляційної політики уряду, і що вони не могли скоро зникнути, не вважаючи на заходи урядових сфер аби „сі провинції найлекшими способами привести до того, щоб вони „обрусьїли“ й перестали дивити ся як вовки в лісі“. І хоч Румянцев дуже добре розумів українську шляхту, коли писав Катерині, що як всі ті протестанти зістануть ся без служебної карієри, а натомість „благонамѣренныя и сею болѣзнію самовладства и независимости не зараженныя“ будуть користати з ласки цариці і дійдуть рані і урядів, то й протестанти, „маючи завєгди велику охоту до рані, а особливо до пенсії, скоро переменять свої гадки й поступованне“, але на се треба було часу, и межі людьми „ослѣпленными любовію къ своей землицѣ“, як їх характеризував той же Румянцев, мусіли ще довго держатись „розвращенныя мысли“ и „закоренѣлыя предразсужденія“, вилившись на останку в звістній елегічній строфі полтавського дяко-

¹⁾ Про се див. матеріял згрупований у Теличенка — Сословныя цужды Малоросіянъ, К. Старина 1890 кн. VIII і IX і Соловєва — Исторія Россіи т. 27, гл. I і II.

ненка про „вічної памяти Гетьманщину“. І на початку XIX в., як видно з слів сердитого автора „Замѣчаній о Малороссіи“ було немало „неблагомыслящихъ и козацкимъ запорожскимъ духомъ на поенныхъ“ людей, що встоювали за нероздільність і автономність края. А хоч з сих „предразсужденій“ не виходило в політиці нічого важного, одначе для характеристики тодішньої громади вони дуже важні і ся місія Капниста з того погляду дуже цікава, що можна лише подякувати польському ученому за ту находку і побажати, щоб як скорше побачили світ ті документи. Заразом звертаємо увагу людей, що мають можливість студіювати архивний матеріал з тих часів, аби звернули увагу свою на сей момент — р. 1791 (час взагалі дуже мало висліджений) і на ті круги, де тоді повертав ся Капнист, аби сей цікавий факт на ґрунті тогочасних відносин українських вяснити.

М. Грушевський.

„Слово о полку Игоревѣ“ в перекладі Йосифа Левіцького.

Не для поетичної ані для мовної вартости, а яко причиною до характеристики сего писателя друкуємо тут єго переклад двох перших розділів „Слова о полку Игоревѣ“, доконаний 1839 р. Переклад немудрий, мова мішана, хоч має декуди інтересні чистонародні звороти і форми. Обік впливів російських взірців віршових очевидний також декуди вплив Котляревського, піднесений вже д. Коцовським (Зоря 1886, стор. 416), нпр. у таких зворотах: „Редедю що зарізавав сьміло“, „Бували часто по дорогах“ і т. і. Рукопис сего перекладу, в двох списках писаних рукою Левіцького, находить ся в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові. *І. Ф.*

Пѣснь о полку Игоревѣмъ сложена при концѣ XII. вѣка (1202), написана стародавнимъ тогдашнимъ Русскимъ языкомъ, теперѣкажъ въ XIX. вѣцѣ (1839) на Галицко-Рускій языкъ переведена стихами.

Не было бы краснó почати
 Старыми, брата, разъ словы,
 Всѣ трудны повѣсти сказати
 О полку Игоря святы?
 Початижъ тую пѣснь якъ было,
 Як дѣяло ся на той часъ,
 А не якъ Бояну ся снило. —
 Бо Боянъ еели взялся разъ